ZWIĄZEK MIAST POLSKICH

FUNDACJA FUNDUSZ WSPÓŁPRACY

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Centrum Wsparcia Doradczego

Raport diagnostyczny

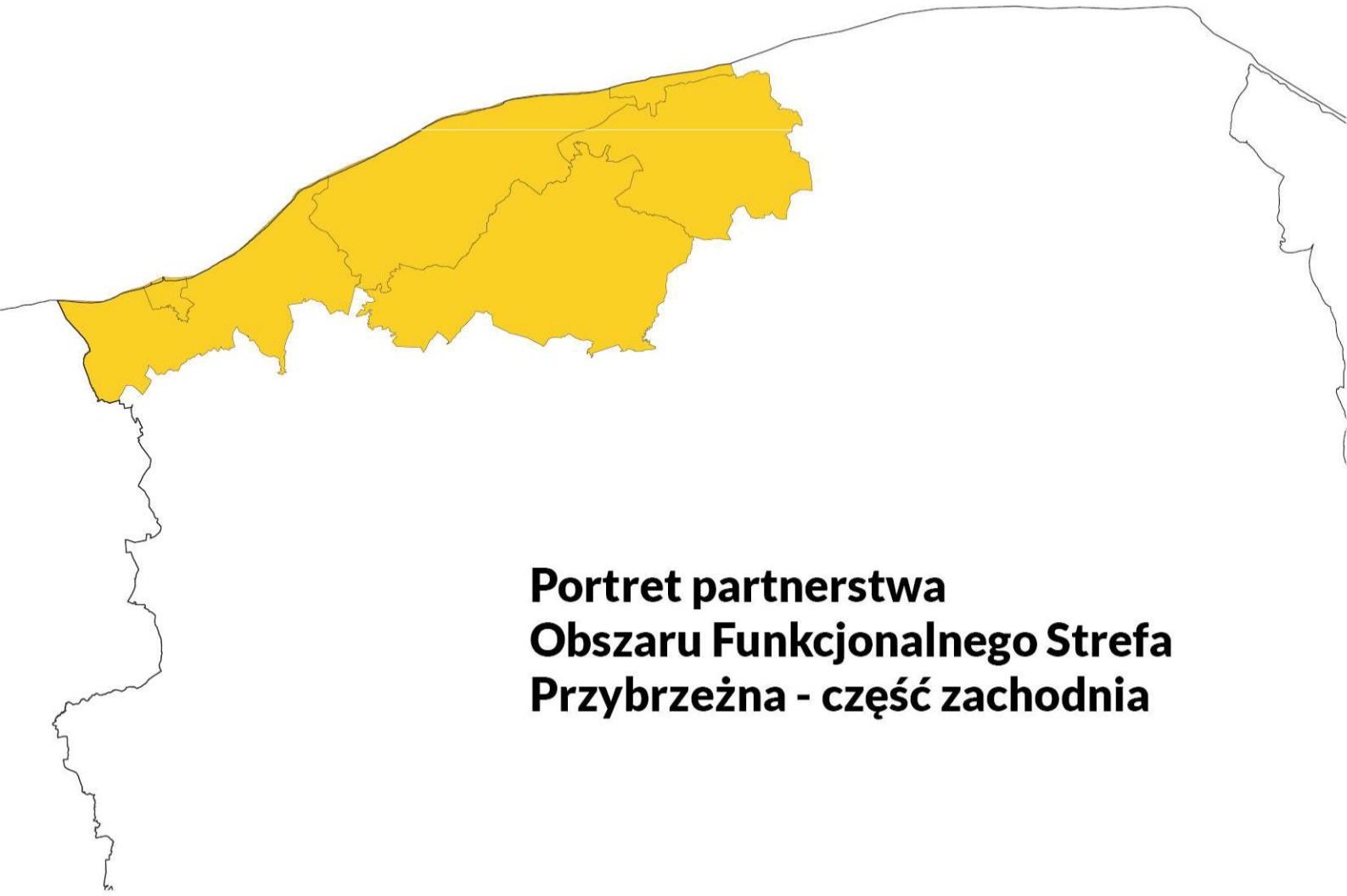

Portret partnerstwa Obszaru Funkcjonalnego Strefa Przybrzeżna - część zachodnia

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita Polska

Unia Europejska Fundusz Spójności

gmina
Główczyce

miasto
Łeba

gmina
Smołdzino

miasto
Ustka

gmina
Ustka

gmina
Wicko

Raport diagnostyczny

Portret partnerstwa Obszaru Funkcjonalnego Strefa Przybrzeżna - część zachodnia

Raport diagnostyczny
dla Obszaru Funkcjonalnego Strefa Przybrzeżna – część zachodnia (dalej Strefa Przybrzeżna)

Opracowanie
Związek Miast Polskich

Zespół autorski
Radomir Matczak, Jacek Zdrojewski

Koordynator Zespołu Doradców
Agnieszka Dawydzik

Kierownik projektu CWD w Związku Miast Polskich Jarosław Komża

„Centrum Wsparcia Doradczego Plus" jest drugą edycją programu Centrum Wsparcia Doradczego zainicjowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

Obecna edycja CWD jest realizowana przez Fundację Fundusz Współpracy oraz Związek Miast Polskich. Wsparciem doradczym objęto 77 partnerstw samorządowych.

Projekt ma na celu popularyzowanie idei partnerstwa między samorządami lokalnymi oraz budowanie ich kompetencji w zakresie strategicznego planowania rozwoju i przygotowania kompleksowych przedsięwzięć przyczyniających się do rozwiązania wspólnych problemów i wykorzystania potencjałów cechujących obszary partnerstw samorządowych.

Dzięki współpracy Związku Miast Polskich, Fundacji Fundusz Współpracy, samorządów lokalnych i regionalnych oraz Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej dla partnerstw samorządowych, w tym z obszarów borykających się z problemami rozwojowymi, przygotowywane są diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczo-przestrzennej, a następnie strategie rozwoju oraz pakiety przedsięwzięć rozwojowych, a także dokumentacja konieczna do pozyskania ich dofinansowania.

Projekt „Centrum Wsparcia Doradczego Plus" realizowany jest w okresie od kwietnia 2022 do czerwca 2023 roku w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

2022 © Związek Miast Polskich.

Skład Partnerstwa

Gmina Główczyce, Gmina Miejska Łeba, Gmina Smołdzino, Gmina Ustka, Miasto Ustka, Gmina Wicko.

Skład Rady Partnerstwa

1. **Danuta May, Wójt Gminy Główczyce (Zastępczyni Przewodniczącego).**
2. **Andrzej Strzechmiński, Burmistrz Miasta Łeby (Przewodniczący).**
3. **Arkadiusz Walach, Wójt Gminy Smołdzino.**
4. **Anna Sobczuk-Jodłowska, Wójt Gminy Ustka.**
5. **Jacek Maniszewski, Burmistrz Miasta Ustka.**
6. **Dariusz Waleśkiewicz, Wójt Gminy Wicko.**

Skład Grupy Roboczej

1. **Gmina Główczyce: Rafał Teterka, Zastępca Wójta,**
   Weronika Lipska, Urząd Gminy.
2. **Miasto Łeba: Krzysztof Król, Zastępca Burmistrza (Koordynator),**
   Alicja Rojek, Urząd Miasta (Zastępczyni Koordynatora).
3. **Gmina Smołdzino: Janusz Ryszard Dzierzba, Sekretarz Gminy,**
   Anna Kos, Urząd Gminy.
4. **Gmina Ustka: Rafał Kuleta, Zastępca Wójta,**
   Aleksander Duszny, Urząd Gminy.
5. **Miasto Ustka: Bartosz Gwóźdź-Sproketowski, Zastępca Burmistrza,**
   Jarosław Teodorowicz, Urząd Miasta.
6. **Gmina Wicko: Agnieszka Wolańska, Sekretarz Gminy,**
   Agnieszka Kłosowska, Urząd Gminy.

Dokument zaakceptowany przez Radę Partnerstwa w dniu: 28 października 2022 roku

Miejsce: Przewłoka (gm. Ustka)

Przewodniczący Rady:

Spis treści

Wprowadzenie 9

1. Partnerstwo Strefa Przybrzeżna 11

1.1. Podstawowe informacje 11

1.2. Obszar funkcjonalny, powiązania i funkcje wiodące 13

1.2.1. Miejsce w strukturze przestrzennej regionu 13

1.2.2. Powiązania funkcjonalne 13

1.2.3. Funkcje wiodące 14

1.3. Formy i uwarunkowania współpracy 15

1.4. Możliwości prowadzenia wspólnej polityki rozwoju 16

2. Charakterystyka Strefy Przybrzeżnej 17

2.1. Analiza 17

2.1.1. Sytuacja demograficzna 17

2.1.2. Przestrzenne uwarunkowania rozwoju 18

2.1.3. Ważniejsze usługi publiczne 20

2.1.4. Sytuacja mieszkańców 24

2.1.5. Wybrane aspekty lokalnej aktywności gospodarczej 26

2.1.6. Potencjał inwestycyjny gmin 28

2.1.7. Narzędzia i ograniczenia we wzmacnianiu lokalnej gospodarki 29

2.2. Podsumowanie 30

3. Wyzwania dla Strefy Przybrzeżnej 32

3.1. Potencjał 32

3.2. Problemy 34

3.3. Potrzeby 36

3.4. Rysujące się wyzwania 39

Spis rycin i tabel 40

Wykaz załączników 41

Wprowadzenie

Niniejszy Raport powstał w okresie maj-październik 2022 roku we współpracy doradców Związku Miast Polskich (ZMP) oraz członków Rady Partnerstwa Strefa Przybrzeżna i powołanej przez nią Grupy Roboczej.

Identyfikuje on kluczowe bariery, potencjały i wyzwania decydujące o kierunkach rozwoju Strefy Przybrzeżnej i otwiera prace nad Strategią dla tego obszaru.

Przy tworzeniu Raportu wykorzystano szereg metod i narzędzi badawczych. Najważniejszymi z nich były[1]:

1. **Analiza danych zastanych (desk research) obejmujących:**
   a. **dokumenty (w tym m.in. lokalne i regionalne strategie i plany);**
   b. **dane zgromadzone przez ZMP w Monitorze Rozwoju Lokalnego (MRL)[2] oraz pozyskane z innych rejestrów publicznych;**
   c. **zasób kartograficzny ZMP.**

2. **Matryca bilansu usług pozwalająca na analizę popytu i podaży usług w Strefie Przybrzeżnej oraz na ocenę samowystarczalności tego obszaru i tworzących go gmin, a także na ocenę siły powiązań funkcjonalnych między nimi.**

3. **Badania społeczne:**
   a. **mieszkańców,**
   b. **uczniów ostatnich klas szkół średnich,**
   c. **liderów lokalnych,**
   przeprowadzone w formule on-line z pomocą oprogramowania ZMP.

4. **Arkusz nt. warunków rozwoju przedsiębiorczości umożliwiający pogłębienie wiedzy o uwarunkowaniach funkcjonowania firm w Strefie Przybrzeżnej.**

5. **Warsztaty diagnostyczne dla członków Rady Partnerstwa i Grupy Roboczej zorganizowane dwukrotnie w celu identyfikacji potencjałów, problemów, potrzeb i wyzwań stojących przed Strefą Przybrzeżną.**

1 **Wyniki zastosowania metod i narzędzi, o których mowa w pkt. 2-5, znajdują się w Załącznikach do tego Raportu.**

2 **Jest to hurtownia danych zasilana z wielu źródeł publicznych. Posiada ona 4 moduły analityczne, które funkcjonują w następujących lokalizacjach sieciowych: 1) http://partnerstwa.monitorrozwoju.pl; 2) https://gminy.monitorrozwoju.pl/; 3) https://analizy.monitorrozwoju.pl; 4) https://przedsiebiorczosc.monitorrozwoju.pl**

Ryc. 1. Metody, narzędzia i techniki wykorzystane w tworzeniu Raportu diagnostycznego

Źródło: Opracowanie własne

Raport diagnostyczny ma charakter wywoławczy (wstępny) – jest raportem otwarcia. Jego treść może podlegać modyfikacji (refleksji) w toku prac nad Strategią dla Strefy Przybrzeżnej, w które szerzej włączeni zostaną przedstawiciele Interesariuszy tego obszaru.

1. Partnerstwo Strefa Przybrzeżna

1.1. Podstawowe informacje

Partnerstwo Strefa Przybrzeżna powstało na mocy listu intencyjnego podpisanego w dniu 18.09.2020 r. w Łebie przez wójtów / burmistrzów: Główczyc, Łeby, Smołdzina, Ustki (gmina), Ustki (miasto) oraz Wicka. W liście tym sygnatariusze wyrazili wolę współdziałania na rzecz rozwoju Strefy Przybrzeżnej. Zapisy ww. listu zostały doprecyzowane w Planie Pracy Partnerstwa, przyjętym w ramach realizacji projektu CWD Plus w 2022 roku.

Strefa Przybrzeżna postawiła przed sobą pięć kluczowych celów:

1) **wypracowanie strategii terytorialnej, w tym kluczowych przedsięwzięć rozwojowych;**
2) **uruchomienie wspólnych projektów angażujących także innych ważnych partnerów;**
3) **współdziałanie w pozyskaniu finansowania na realizację ww. przedsięwzięć;**
4) **zawarcie zintegrowanego porozumienia terytorialnego z samorządem województwa;**
5) **przygotowanie do wspólnej realizacji wybranych usług publicznych.**

*** * ***

Strefa Przybrzeżna obejmuje gminy zlokalizowane w 2 powiatach województwa pomorskiego (lęborski i słupski). Obszar ma powierzchnię ok. 1.040 km^2, przy czym gminy Główczyce i Smołdzino stanowią prawie 56% tego obszaru.

Ryc. 2. Położenie obszaru Partnerstwa Strefa Przybrzeżna

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUGiK oraz GDDKiA

Strefa Przybrzeżna jest zamieszkana przez nieco ponad 45 tys. osób (2020), z czego blisko 52% mieszka w mieście i gminie Ustka. Gminy wiejskie (Główczyce, Smołdzino, Ustka, Wicko) mają dość małą gęstość zaludnienia (do 40 os/km^2), a w gminie Smołdzino wskaźnik ten jest jednym z najniższych w kraju (13 os/km^2).

Wspólną cechą gmin Strefy Przybrzeżnej (z wyłączeniem miasta Ustka) jest położenie na terenie Słowińskiego Parku Narodowego (SPN) lub w jego otulinie. Ze względu na wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe ograniczona jest tu produkcyjna gospodarka leśna i intensywne rolnictwo. SPN od 1977 roku należy do Światowej Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO. Dużą część terenu zajmują wody śródlądowe, bagna i trzcinowiska oraz wydmy. Walory przyrodnicze potwierdza objęcie obszaru Konwencją RAMSAR oraz systemem HELCOM MPA, a także siecią NATURA 2000. Wyróżnikiem Strefy Przybrzeżnej są także wysokie walory historyczno-kulturowe.

fot. J. Zdrojewski

Cztery z gmin Strefy Przybrzeżnej leżą na styku środowiska morskiego i lądowego, w otoczeniu jezior przybrzeżnych Gardno i Łebsko. Długość linii brzegowej Bałtyku dla tego obszaru wynosi 60 km. Jest to jednocześnie (morska) granica Polski.

Na obszarze Partnerstwa znajdują się trzy porty morskie. Dwa z nich: w Ustce i Łebie mają rangę regionalną, zaś port w Rowach – lokalną[3] Pas wybrzeża podlega silnej antropopresji i zabudowie z uwagi na wysokie walory turystyczno-wypoczynkowe. Turystyka ma charakter masowy i wybitnie sezonowy, a ruch turystyczny jest największy w okresie wakacyjnym. Na obszarze SPN turystyka koncentruje się wzdłuż wyznaczonych szlaków z uwagi na ograniczenia związane z ochroną przyrody. Z drugiej strony, wciąż znaczące są tu powierzchnie terenów dedykowanych potrzebom obronności kraju. Są one jednak stopniowo przejmowane przez innych użytkowników, co może oznaczać znaczące zmiany ich zagospodarowania w nieodległej przyszłości.

3 **Zgodnie z rządowym Programem rozwoju polskich portów do roku 2020 z perspektywą do 2030 roku (2018).**

1.2. Obszar funkcjonalny, powiązania i funkcje wiodące

1.2.1. Miejsce w strukturze przestrzennej regionu

Zgodnie z zapisami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030 (dalej: PZPWP 2030) potwierdzonymi w Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 (dalej: SRWP 2030) Strefa Przybrzeżna jest jednym obszarów funkcjonalnych w regionie. Została ona zaliczona do kategorii stref wielofunkcyjnych, które obejmują obszary wiejskie i małe miasta, które z uwagi na specyficzne położenie geograficzne i relacje funkcjonalno-przestrzenne cechują się zróżnicowanymi uwarunkowaniami rozwojowymi, odmiennymi potencjałami i specyficznymi barierami rozwojowymi.

Jednocześnie została ona w SRWP 2030 wskazana jako regionalny obszar strategicznej interwencji (OSI), wobec którego zastosowane będą specyficzne (regionalne) instrumenty terytorialne negocjowane z partnerską reprezentacją Strefy Przybrzeżnej.

1.2.2. Powiązania funkcjonalne

Z przeprowadzonej analizy powiazań funkcjonalnych (patrz: Załącznik 1) wynika, że obszar Strefy Przybrzeżnej zapewnia swoim mieszkańcom dostęp do większości podstawowych usług (w tym w zakresie edukacji i opieki zdrowotnej, rekreacji, kultury). Dotyczy to zwłaszcza miasta Ustka, miasta Łeba i gminy Wicko.
Jednak znaczą część usług o większym stopniu specjalizacji, w szczególności administracyjnych, rynkowych, zdrowotnych i edukacyjnych, mieszkańcy realizują poza Strefą Przybrzeżną. Dotyczy to zwłaszcza gminy Główczyce. Jednocześnie mieszkańcy nie korzystają zbyt często z usług zlokalizowanych w innych gminach Strefy Przybrzeżnej. Najbardziej skłonni do zaspokajania swych potrzeb w innych gminach tego obszaru są mieszkańcy Smołdzina i gminy Ustka.

Podsumowując, siła powiązań funkcjonalnych między gminami w Strefie Przybrzeżnej – z punktu widzenia świadczonych mieszkańcom usług – nie jest zbyt duża. Oznacza to, że wzajemny przepływ usług między gminami Strefy Przybrzeżnej jest słabszy niż relacje tych gmin z zewnętrznym otoczeniem tego obszaru. Innymi słowy, usługi, które nie są zaspokajane w danej gminie, często nie są też możliwe do realizacji w całej Strefie Przybrzeżnej.

Mieszkańcy realizują usługi wyższego rzędu przede wszystkim w dwóch sąsiednich miastach powiatowych (Słupsk, Lębork), przy czym intensywność powiązań z tymi miastami jest dla gmin Strefy Przybrzeżnej większa niż siła ich wzajemnych powiązań. Na tym tle wyróżniają się dość silne relacje funkcjonalne miasta i gminy Ustka.

Znajduje to potwierdzenie w wynikach badania mieszkańców Strefy Przybrzeżnej (patrz: Załącznik 2), w którym znaczna część respondentów stwierdziła, że wyjeżdża poza ten obszar, by skorzystać m.in. ze specjalistycznej opieki zdrowotnej, a także oferty edukacyjnej, kulturalnej (np. teatr), czy usług prawnych i szkoleniowych.

1.2.3. Funkcje wiodące

Cztery gminy Strefy Przybrzeżnej mają status gmin wiejskich, a dwie status miast.

Ryc. 3. Strefa Przybrzeżna: podział administracyjny i ranga miast na tle regionu

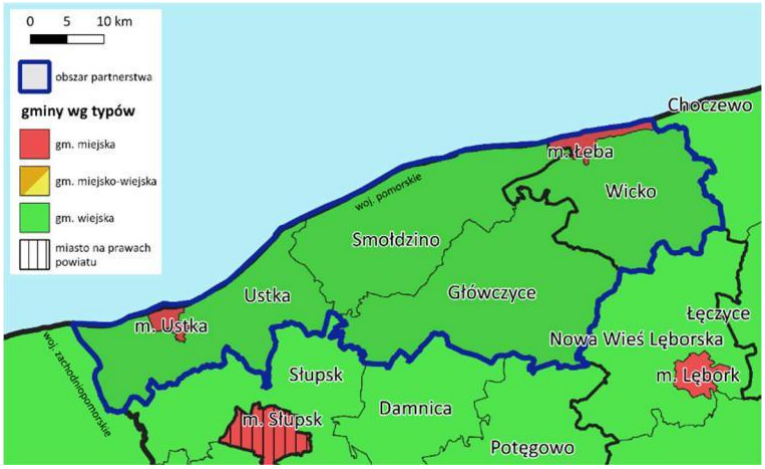

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUS i Państwowego Rejestru Granic

Posługując się klasyfikacją P. Śleszyńskiego i T. Komornickiego[4] (patrz: Tabela 1), można stwierdzić, że gminy te mają dość zróżnicowany charakter. Dwie z nich (miasto i gmina Ustka) są elementami obszaru funkcjonalnego Słupska. Dwie inne mają charakter głównie pozarolniczy (Łeba i Wicko), a zaledwie jedna (Główczyce) ma umiarkowanie rolniczą funkcję. W tym zestawieniu szczególne miejsca zajmuje gmina Smołdzino, która w całości leży na obszarze SPN lub jego otuliny.

Tabela 1. Funkcje wiodące gmin Strefy Przybrzeżnej

Gmina	Funkcja wiodąca
Główczyce	umiarkowana rolnicza
Łeba	rozwinięta pozarolnicza
Smołdzino	leśna, ochrony przyrody
Ustka (g)	strefa zewnętrzna obszaru funkcjonalnego miasta subregionalnego (Słupsk)
Ustka (m)	
Wicko	rozwinięta pozarolnicza

Źródło: Opracowanie własne

4 Klasyfikacja funkcjonalna gmin Polski na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego, Przegląd Geograficzny, 2016, 88, 4, s. 469-488.

1.3. Formy i uwarunkowania współpracy

W Strefie Przybrzeżnej mamy do czynienia z wieloma formami współpracy instytucjonalnej angażującej w różnym zakresie poszczególne gminy. I tak:

a) **każda z gmin jest aktywna w jednej z działających na tym obszarze Lokalnych Grup Działania (LGD) lub Lokalnych Grup Rybackich (LGR)[5];**
b) **gminy Główczyce i Smołdzino, a także miasto i gmina Ustka przystąpiły do Słupskiego Związku Powiatowo-Gminnego;**
c) **miasto i gmina Ustka są częścią Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Słupsk-Ustka, zdefiniowanego w PZPWP 2030 i SRWP 2030;**
d) **miasto Łeba i gmina Wicko przystąpiły do Lęborskiego Związku Powiatowo-Gminnego;**
e) **miasto Łeba i gmina Wicko mają status obserwatora w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lęborka zdefiniowanego w PZPWP 2030 i SRWP 2030;**
f) **każda z gmin Strefy Przybrzeżnej należy do jednego z dwóch tzw. regionów gospodarki odpadami[6].**

Dodatkowo, na uwagę zasługuje zewnętrzna aktywność poszczególnych gmin:

a) **miasta Łeba i Ustka należą do Związku Miast Polskich;**
b) **gminy wiejskie Ustka i Główczyce należą do Związku Gmin Wiejskich RP;**
c) **gminy Główczyce, Łeba, Ustka i Wicko należą do Związku Gmin Pomorskich;**
d) **miasto Ustka jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP oraz Pomorskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej;**
e) **miasto Łeba należy do Związku Miast i Gmin Morskich.**

Warto także podkreślić, że wiele wspólnych przedsięwzięć gmin Strefy Przybrzeżnej (np. w zakresie poprawy stanu jezior czy rozwoju aktywnych form turystyki) nie przybiera formy zinstytucjonalizowanej i jest oparta na wypracowanych wcześniej zasadach współpracy i wymiany informacji.

Na obszarze Strefy Przybrzeżnej działają także liczne oddolne (formalne i nieformalne) inicjatywy obywatelskie, które realizują różne przedsięwzięcia na rzecz społeczności lokalnych (np. akcje charytatywne, kampanie ekologiczne). Aktywne są także koła gospodyń wiejskich, jednostki OSP oraz fundacje i stowarzyszenia. W sferze turystyki działają lokalne organizacje turystyczne prowadzące działalność w sferze informacji oraz promocji turystycznej.

5 **Gminy Smołdzino i Ustka oraz miasto Ustka uczestniczą w „Słowińskiej Grupie Rybackiej"; Łeba i Wicko współtworzą LGD „Stowarzyszenie Bursztynowy Pasaż" oraz LGD/LGR „Dorzecze Łeby" z kolei Główczyce są zaangażowane LGD „Partnerstwo Dorzecze Słupi".**

6 **Miasto Łeba i gmina Wicko należą do Regionu Północnego, zaś pozostałe gminy należą do Regionu Zachodniego.**

Bardzo istotnym uwarunkowaniem współpracy w Strefie Przybrzeżnej jest fakt, że znaczna jej część objęta jest działaniem wyspecjalizowanych instytucji publicznych (patrz: Tabela 2). Są one ważnymi interesariuszami w procesie tworzenia i realizacji długofalowych planów rozwojowych dla Strefy Przybrzeżnej.

Tabela 2. Wyspecjalizowane instytucje publiczne oddziałujące na Strefę Przybrzeżną

Gmina	Słowiński Park Narodowy	Urząd Morski w Gdyni	Wojsko Polskie	Nadleśnictwa
Główczyce	X	-	-	Damnica, Ustka, Lębork
Łeba	X	X	X	Damnica, Lębork
Smołdzino	X[7]	X	X	Damnica, Ustka
Ustka (g)	X	X	X	Damnica, Ustka
Ustka (m)	-	X	X	Ustka
Wicko	X	-	-	Damnica, Lębork

Źródło: Opracowanie własne

1.4. Możliwości prowadzenia wspólnej polityki rozwoju

Na podstawie wyników badań mieszkańców (Załącznik 2), młodzieży (Załącznik 3) oraz liderów lokalnych (Załącznik 4), a także w oparciu o zdiagnozowane warunku rozwoju przedsiębiorczości (Załącznik 5), jak również uwzględniając wyniki dyskusji Rady Partnerstwa, wynika, że gminy Strefy Przybrzeżnej identyfikują kilka obszarów, w których widzą możliwość formułowania wspólnych celów rozwojowych.

Są to przede wszystkim:

a) **gospodarka lokalna (m.in. liczba i jakość miejsc pracy, różnicowanie działalności firm, poprawa warunków inwestowania, dostęp do kadr), w tym rozwijanie zrównoważonej oferty turystycznej i uzdrowiskowej;**
b) **usługi publiczne (m.in. opieka zdrowotna, edukacja, mobilność / dostępność komunikacyjna, energia, gospodarka odpadami, mieszkania, kultura);**
c) **kapitał przyrodniczy (m.in. działania na rzecz ochrony środowiska) oraz przygotowanie na zmiany klimatyczne (m.in. lepsze wykorzystanie OZE).**

Wskazane wyżej obszary stanowią jeden z punktów wyjścia do pogłębionej analizy wspólnych problemów (wyzwań) i potencjałów Strefy Przybrzeżnej.

[7] **W Smołdzinie znajduje się siedziba SPN.**

2. Charakterystyka Strefy Przybrzeżnej

2.1. Analiza

Dla doprecyzowania obrazu Strefy Przybrzeżnej przeprowadzono pogłębioną analizę w kluczowych obszarach tematycznych, bazując przede wszystkim na informacjach i danych dostępnych w rejestrach publicznych.[8]

2.1.1. Sytuacja demograficzna

W Strefie Przybrzeżnej mamy do czynienia z przyśpieszającą depopulacją i szybkim starzeniem się społeczeństwa. Silny spadek widoczny jest zwłaszcza wśród osób młodych (20-24 lata) i w wieku przedprodukcyjnym. Wyraźny jest także ubytek w grupie osób w wieku produkcyjnym. Jednocześnie bardzo dynamicznie zwiększa się liczba seniorów, tj. osób w wieku poprodukcyjnym. Obecnie stanowią już oni niemal 1/4 populacji tego obszaru.

Tabela 3. Profil demograficzny mieszkańców obszaru Strefy Przybrzeżnej (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2011	2020	Zmiana
Ludność ogółem	47 385	45 331	-4,3%
Ludność w wieku produkcyjnym	30 971	27 132	-12,4%
Liczba mieszkańców w wieku 20-24 l.	3 419	2 539	-25,7%
Liczba mieszkańców w wieku 60-64 l.	3 290	3 636	10,5%
Ludność w wieku przedprodukcyjnym (do 17 lat)	9 294	7 888	-15,1%
Ludność w wieku poprodukcyjnym	7 120	10 311	44,8%
Łączny efekt migracji i przyrostu naturalnego	-44	-406	822,7%
Saldo migracji	-67	-182	171,6%
Przyrost naturalny	23	-224	-1073,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

Od 2015 roku w analizowanym obszarze liczba osób w wieku poprodukcyjnym jest większa od populacji w wieku przedprodukcyjnym. Depopulacja i starzenie się społeczeństwa Strefy Przybrzeżnej wynika zarówno z rosnącego ujemnego salda migracji, jak również z wyraźnego ujemnego przyrostu naturalnego.

8 W rozdziale wykorzystano m.in.: 1) dane statystyczne GUS oraz dane z innych rejestrów publicznych (np. POLTAX) gromadzone i przetwarzane w Monitorze Rozwoju Lokalnego; 2) kartograficzny zasób ZMP; 3) wyniki badań społecznych dla Strefy Przybrzeżnej (Załączniki 2, 3 i 4), a także 4) informacje pochodzące od Grupy Roboczej (Załącznik 5).

Ryc. 4. Prognozowana sytuacja demograficzna Strefy Przybrzeżnej na tle kraju

Prognozowana zmiana liczby ludności (2017-2030)

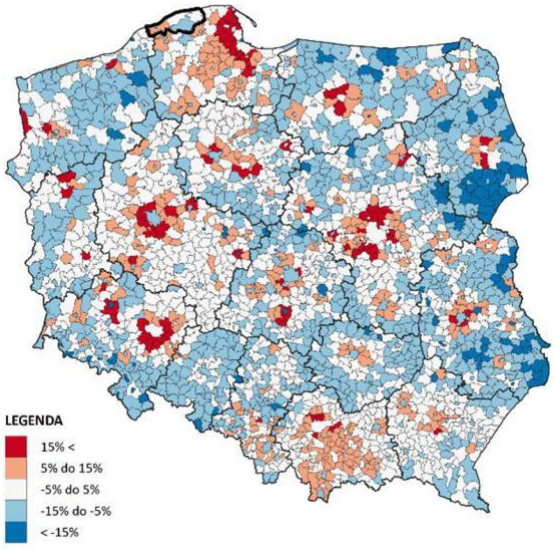

Prognozowana zmiana liczby ludności w wieku 65l. + (2030)

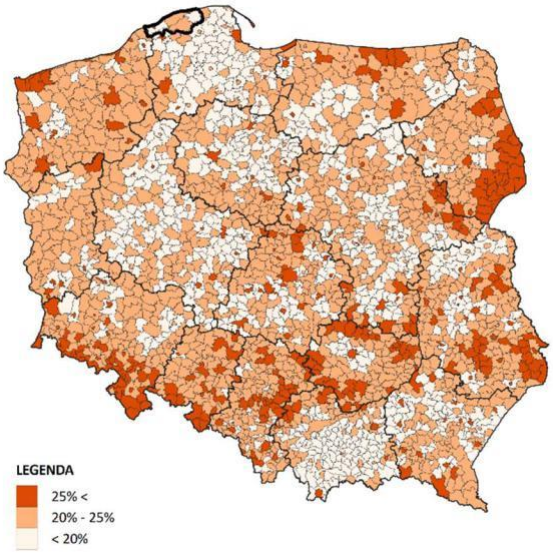

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych GUS za rok 2019 oraz Prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030

Prognozy pokazują, że profil demograficzny Strefy Przybrzeżnej może dalej się pogarszać, a liczebność grupy mieszkańców powyżej 65 roku życia będzie dość szybko rosła.[9]

Negatywne przewidywania dotyczące emigracji z obszaru Strefy Przybrzeżnej zostały pośrednio potwierdzone wynikami badania społecznego (Załącznik 3), zgodnie z którym zaledwie 12% uczniów ostatnich klas szkół średnich chciałoby w przyszłości zamieszkać (pozostać) w Strefie Przybrzeżnej. Jako kluczowe motywacje do opuszczenia tego obszaru młodzi ludzie wskazują m.in. niskie zarobki i niską jakość oferty zatrudnienia, problem z dostępnością mieszkań, słabe skomunikowanie obszaru oraz niską jakość transportu zbiorowego.

2.1.2. Przestrzenne uwarunkowania rozwoju

Strefa Przybrzeżna jest zróżnicowana pod względem funkcji i form użytkowania terenu. Pas wybrzeża jest silnie zalesiony, a duża część tego obszaru użytkowana jest ekstensywnie z uwagi na ograniczenia, wynikające z różnych form ochrony przyrody. Z kolei bardzo dobre, dobre lub umiarkowanie przydatne rolniczo tereny znajdują są w południowej części Strefy Przybrzeżnej.[10]

9 Strefa Przybrzeżna wyludnia się w szybciej niż zakładała prognoza GUS z 2017 r. Już w latach 2020-2021 liczba ludności spadła do poziomu prognozowanego dla lat 2029-2030.

10 Chodzi tu o gminę Główczyce, południową i wschodnią część gminy Wicko, a także o większość gminy Ustka.

Ryc. 5. Klasy pokrycia terenu w Strefie Przybrzeżnej

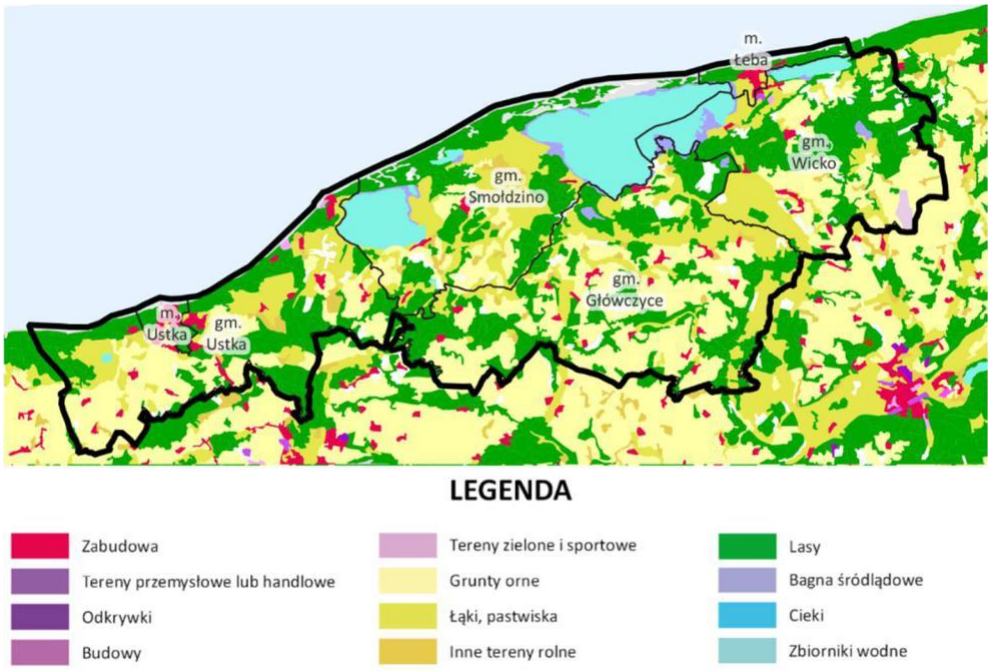

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych CLC_2018 (GIOŚ)

Strefa Przybrzeżna ma wybitne walory przyrodnicze. Prawie 27% jej powierzchni zajmują różne formy ochrony przyrody. Jest to Słowiński Park Narodowy (SPN), 9 rezerwatów przyrody, 12 obszarów NATURA 2000, a także 2 obszary chronionego krajobrazu oraz szereg użytków ekologicznych i pomników przyrody.

Ryc. 6. Formy ochrony przyrody na obszarze Strefy Przybrzeżnej

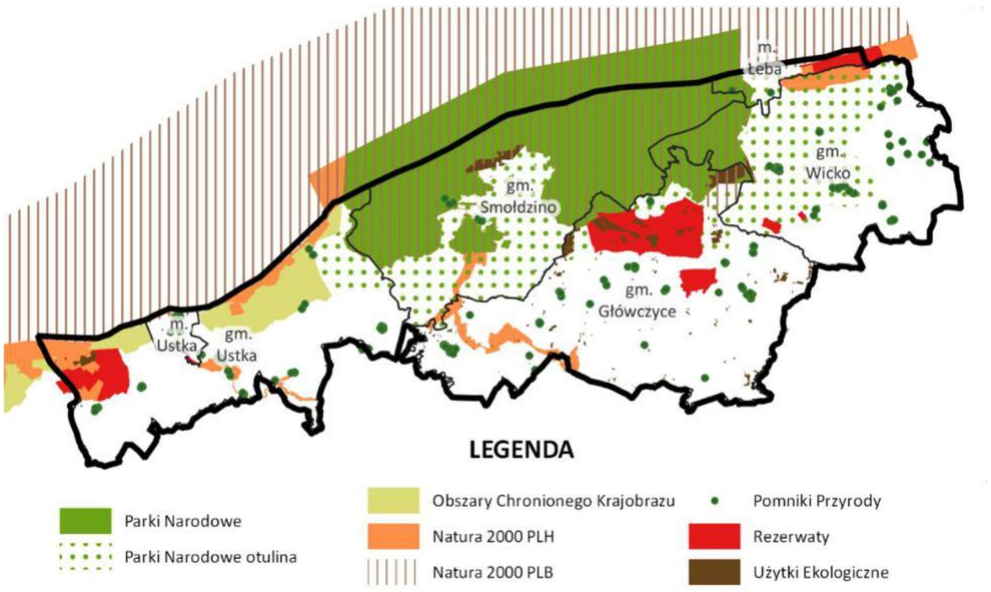

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GDOŚ

SPN leży na terenie pięciu gmin Strefy Przybrzeżnej (z wyjątkiem miasta Ustka). Wraz z otuliną pokrywa on m.in. cały obszar gminy Smołdzino i miasta Łeba, a także dużą część gminy Wicko.[11]

Walory i atrakcyjność obszaru oraz jakość i czystość środowiska naturalnego potwierdzają przeprowadzone badania społeczne (Załączniki 2-4). Jako mocną stronę Strefy Przybrzeżnej aspekt ten wskazało 69% badanej młodzieży, 74% pytanych mieszkańców, a także 88% ankietowanych liderów lokalnych.

2.1.3. Ważniejsze usługi publiczne

Sieć transportowa i transport zbiorowy

Sieć transportowa w Strefie Przybrzeżnej jest oparta o drogi i linie kolejowe rangi krajowej i regionalnej.[12] Ustka i Łeba są lokalnymi węzłami integracyjnymi. Główczyce i Wicko leżą na drodze nr 213, która stanowi oś komunikacyjną obszaru w układzie równoleżnikowym i łączy je z węzłami wyższej rangi, tj. Słupskiem i Lęborkiem. Gmina Smołdzino znajduje się z dala od głównych dróg, pozbawiona jest też połączeń kolejowych. Brakuje ich także w gminie Główczyce.

Ryc. 7. Układ sieci transportowej w Strefie Przybrzeżnej

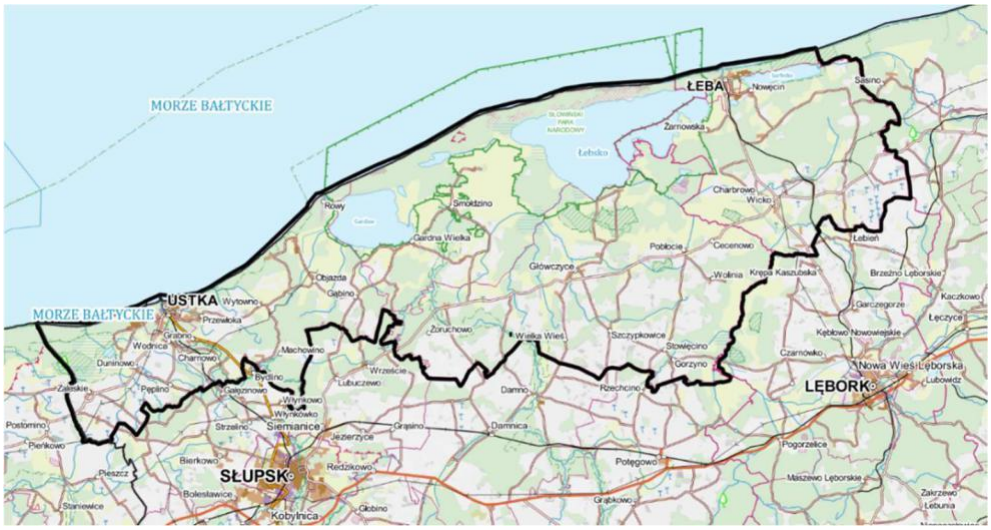

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie BDOO

11 Sam SPN (bez otuliny) zajmuje odpowiednio 5,3% powierzchni gminy Główczyce, 21,8% powierzchni gminy Łeba, 64,7% powierzchni gminy Smołdzino, 1,3% powierzchni gminy Ustka oraz 11,1% powierzchni gminy Wicko.

12 Chodzi tu przede wszystkim o: drogę krajową nr 21 i linię kolejową nr 405 (Słupsk – Ustka); drogę wojewódzką nr 213 (Słupsk – Główczyce – Wicko – Puck); drogę wojewódzką nr 203 Ustka – Darłowo (Koszalin) oraz drogę wojewódzką nr 214 i linię kolejową nr 229 (Lębork – Łeba).

Transport zbiorowy w Strefie Przybrzeżnej funkcjonuje w oparciu o węzły przesiadkowe w Słupsku i Lęborku. Analiza podróży ludności w województwie pomorskim[13] wskazuje na niską rangę powiązań międzygminnych w Strefie Przybrzeżnej. Głównym celem podróży mieszkańców Główczyc, Smołdzina oraz miasta i gminy Ustka jest Słupsk, z kolei mieszkańcy Łeby i Wicka przemieszczają się głównie do Lęborka.[14]

Sieć dróg i jakość połączeń transportu zbiorowego jest zgodnie wskazywana przez wszystkie grupy respondentów (Załączniki 2-4) jako słaby punkt Strefy Przybrzeżnej. Opinię taką podziela 57% mieszkańców, 53% liderów i 51% młodzieży. Jednocześnie jest to ich zdaniem kwestia, która wymaga znaczącej poprawy dla zwiększenia atrakcyjności tego obszaru jako miejsca do życia i rozwoju. W badaniach wskazało tak odpowiednio 65% młodzieży, 58% liderów i 55% mieszkańców.

Sieć teleinformacyjna

Czynnikiem negatywnie wpływającym na jakość życia i warunki działania firm może być ograniczony dostęp do szerokopasmowego Internetu w Strefie Przybrzeżnej. We wszystkich gminach obszaru, z wyjątkiem miasta Ustka, jest on gorszy niż przeciętnie w Polsce[15].

Infrastruktura elektroenergetyczna

Strefa Przybrzeżna ma rosnące znaczenie dla polskiego systemu energetycznego. W Ustce znajduje się wejście podmorskiego kabla wysokiego napięcia łączącego Polskę ze Szwecją, który łączy się z linią 400 kV biegnącą w południowej części Strefy. Linia 110 kV biegnie przez gminę Wicko, stwarzając możliwości przyłączenia farm wiatrowych do krajowej sieci energetycznej. Na Łupawie zlokalizowane są elektrownie wodne, a jedyna duża ciepłownia lokalna znajduje się w Ustce.

13 **Analiza aktywności i potencjału ludnościowego województwa pomorskiego, obszaru metropolitalnego i Trójmiasta w oparciu o zachowania użytkowników sieci telefonii komórkowych w 2019 roku, PBPR, Gdańsk 2019.**

14 **Potwierdzają to także wyniki badań społecznych (patrz: Załącznik 2), które wskazują, że większość usług i potrzeb ponadlokalnych mieszkańcy załatwiają poza Strefą Przybrzeżną (głównie w Słupsku i Lęborku).**

15 **Według danych UKE na 31.12.2021 r. średnia wartość dla Polski wynosi 75% gospodarstw domowych. W Strefie Przybrzeżnej najmniej korzystna sytuacja pod tym względem występuje w gminach Wicko (43%), wiejskiej Ustka (48%) i Smołdzino (51%). Tylko nieco lepiej jest w Główczycach (58%) i Łebie (59%), z kolei w mieście Ustka wskaźnik ten wynosi 88%.**

Ryc. 8. Podstawowe elementy infrastruktury energetycznej w Strefie Przybrzeżnej

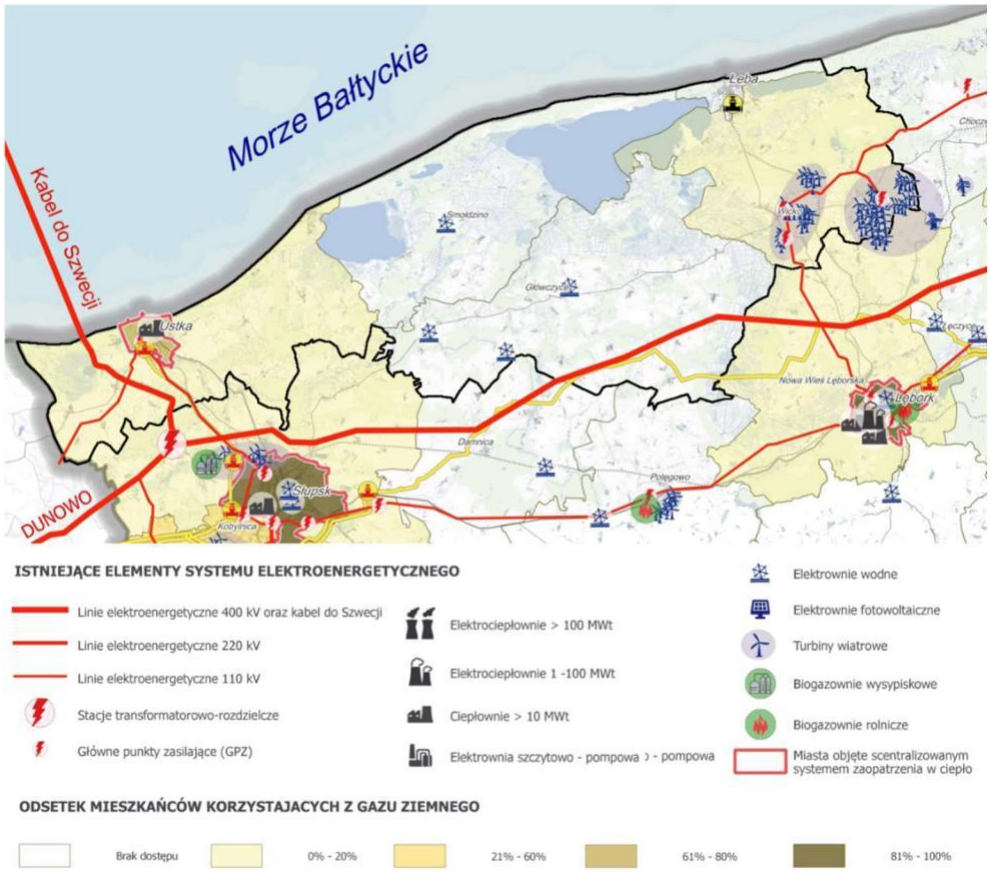

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030.

Strefa Przybrzeżna stanie się prawdopodobnie w nieodległej przyszłości miejscem lokalizacji ważnych systemowo inwestycji energetycznych związanych m.in. z rozwojem morskich farm wiatrowych na Ławicy Słupskiej oraz (być może) z budową elektrowni jądrowej w okolicach Lubiatowa-Kopalina.

Edukacja

Liczba uczniów w szkołach podstawowych w Strefie Przybrzeżnej wzrosła, co ma jednak charakter pozorny[16].

Maleje liczba absolwentów, a zwłaszcza uczniów klas pierwszych. Należy spodziewać się kontynuacji tego trendu w związku ze spadającą liczbą dzieci w wieku 3-6 lat. Jednocześnie znacząco rosną koszty utrzymania szkół, a także przedszkoli. Rosną też ogólne wydatki na oświatę i wychowanie, które są obecnie pokrywane w zaledwie ok. 52% z subwencji oświatowej.

16 **Jest to efekt statystyczny reformy edukacji z roku 2017, kiedy uczniowie gimnazjów „powrócili" do szkół podstawowych, zwiększając ich liczebność. Nie ma to więc żadnego związku ze wzrostem wielkości populacji dzieci w wieku szkolnym.**

Tabela 4. Sytuacja Strefy Przybrzeżnej w obszarze edukacji (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2016	2021	Zmiana
Liczba uczniów - szkoły podstawowe (2015-2019)	2 937	3 464	17,9%
Liczba absolwentów - szkoły podstawowe (2015-2020)	399	386	-3,3%
Liczba uczniów I klas - szkoły podstawowe (2015-2020)	650	351	-46,0%
Liczba nauczycieli - szkoły podstawowe (2015-2020)	237	314	32,8%
Wydatki na utrzymanie szkół podstawowych (zł)	29 044 744	52 243 371	79,9%
Liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat)	1 841	1 522	-17,3%
Liczba miejsc - przedszkola (2016-2018)	1 040	1 137	9,3%
Liczba nauczycieli - przedszkola (2016-2020)	74	70	-5,7%
Wydatki na utrzymanie przedszkoli (zł)	9 158 470	13 085 795	42,9%
Część oświatowa subwencji ogólnej (zł)	37 900 670	40 743 147	7,5%
Dochody w dziale oświata i wychowanie (zł)	5 103 762	6 077 023	19,1%
Wydatki ogółem na oświatę i wychowanie (zł)	61 023 609	78 520 290	28,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

Na obszarze Strefy Przybrzeżnej znajduje się tylko jedna szkoła średnia (w Ustce). Jak wynika z przeprowadzonych badań, młodzież z obszaru po ukończeniu szkoły podstawowej naukę kontynuuje najczęściej w Słupsku i Lęborku. Wzmacnia to ich skłonność do poszukiwania pracy poza Strefą Przybrzeżną, co deklaruje 64% uczniów ostatnich klas szkół średnich. W konsekwencji rozważają oni możliwość emigracji ze Strefy Przybrzeżnej, co deklaruje aż 69% z nich (Załącznik 3).

Opieka zdrowotna

Rośnie popyt na usługi zdrowotne wśród mieszkańców Strefy Przybrzeżnej. Towarzyszy temu blisko 55% wzrost wydatków publicznych na ochronę zdrowia. Może mieć to związek z rosnącymi potrzebami starzejącej się populacji, jak też z przebiegiem i efektami pandemii SARS-CoV-2.

Tabela 5. Sytuacja Strefy Przybrzeżnej w obszarze zdrowia (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2016	2020	Zmiana
Liczba porad lekarskich na 1000 mieszkańców	3 574,2	3 776,9	5,7%
Wydatki ogółem na ochronę zdrowia (zł)	1 806 056	2 806 314	55,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

Ponad 70% mieszkańców Strefy Przybrzeżnej wskazuje na jakość i dostępność opieki zdrowotnej jako jeden z najważniejszych deficytów obniżających jakość życia, a 60% badanych wskazuje na pilną potrzebę poprawy w tym zakresie[17] (Załącznik 2).

Korzystanie ze środowiska

Presja środowiskowa wywierana przez człowieka w Strefie Przybrzeżnej rośnie, szczególnie w pasie nadmorskim. Może stać się ona bardzo dużym wyzwaniem w przyszłości.

Tabela 6. Sytuacja Strefy Przybrzeżnej w obszarze środowiska (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2015	2020	Zmiana
Zużycie wody w ciągu roku na 1 mieszkańca (m^3)	72,5	79,3	9,4%
Ścieki przemysłowe i komunalne w ciągu roku na 1 mieszkańca (m^3)	59,1	63,6	7,6%
Ścieki oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów (dam^3)	2 638	2 844	7,8%
Masa zmieszanych odpadów komunalnych rocznie na 1 mieszkańca (kg)	309,2	271,4	-12,2%
Korzystający z kanalizacji w ogóle ludności (%)	72,1	73,9	1,8
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)	294,7	347,8	18,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

Wśród pozytywnych zjawisk warto podkreślić redukcję masy odpadów komunalnych oraz wzrost masy ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów. Z kolei negatywnie należy ocenić wzrost zużycia wody i masy produkowanych ścieków oraz stagnację odsetka osób korzystających z kanalizacji. Należy także przypuszczać, że lokalnie występują przekroczenia parametrów jakości powietrza (związane z tzw. niską emisją) oraz zanieczyszczenia wód powierzchniowych ściekami[18].

2.1.4. Sytuacja mieszkańców

Rynek pracy

O pozytywnej sytuacji w Strefie Przybrzeżnej świadczy malejąca liczba długotrwale bezrobotnych oraz niski poziom bezrobocia (< 6%), w tym także wśród osób młodych. W 2020 r. prawie 25 tys. mieszkańców Strefy Przybrzeżnej uzyskało dochody z tytułu różnych form zatrudnienia, przy czym ponad 13 tys. ze stosunku pracy. Na podstawie zeznań podatkowych i CEIDG można oszacować, że liczba miejsc pracy na tym obszarze przekracza 22 tysiące, a liczba osób prowadzących działalność gospodarczą to ponad 2,5 tys. osób (Tabela 5).

17 O skali problemu świadczy choćby fakt, że w latach 2015-2020 umieralność z powodu chorób nowotworowych oraz chorób układu krążenia wzrosła w Strefie Przybrzeżnej o blisko 5%.

18 Problem ten widoczny jest zwłaszcza dla rzeki Łupawy, w przypadku której – wg danych PGW Wody Polskie – w okresie 2015-2020 wzrosły zrzuty substancji biogennych. Jest to tendencja odwrotna niż w innych rzekach Strefy Przybrzeżnej (Słupia, Łeba).

Niestety, widać także kurczenie się zasobów pracy wynikające z negatywnych trendów demograficznych. W latach 2015-2020 w Strefie Przybrzeżnej populacja osób w wieku produkcyjnym zmalała o ponad 2 tysiące. Spodziewany dalszy odpływ młodzieży poza Strefę Przybrzeżną oraz wzrost liczby emerytów będą w kolejnych latach negatywnie wpływać na lokalny rynek pracy.

Tabela 7. Sytuacja Strefy Przybrzeżnej w obszarze rynku pracy (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2016	2020	Zmiana
Długotrwale bezrobotni (powyżej roku)	755	540	-28,5%
Bezrobotni w populacji w wieku produkcyjnym (%)	5,7	5,5	-0,1
Bezrobotni do 25 lat w populacji w wieku produkcyjnym (%)	0,68	0,74	0,1
Długotrwale bezrobotni w populacji w wieku produkcyjnym (%)	2,7	3,0	0,3
Liczba PIT-11 wystawionych przez pracodawców	24 438	22 523	-7,8%
Liczba PIT-11 otrzymanych przez mieszkańców	24 197	24 762	2,3%
Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu stosunku pracy	13 957	13 103	-6,1%
Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą	2 455	2 507	2,1%
Liczba rolników (2017-2020)	969	867	-10,5%
Zmiana wielkości populacji w wieku produkcyjnym (ostatnie 5 lat)	-1730	-2067	19,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

Problemem Strefy Przybrzeżnej jest sezonowość zatrudnienia, szczególnie w branży turystycznej. Ogranicza to mieszkańcom możliwość uzyskania stabilnych dochodów.

Młodzież Strefy Przybrzeżnej wskazała w badaniu na potrzebę dywersyfikacji lokalnej gospodarki i kreowania nowych miejsc pracy poza turystyką, głównie w takich sektorach, jak: nowe technologie, kultura i rozrywka, handel, przemysł, eko-gospodarka i ochrona środowiska (Załącznik 3).

Sytuacja materialna

W ostatnich latach dostrzegalna jest poprawa sytuacji materialnej mieszkańców Strefy Przybrzeżnej. Obrazuje ją m.in. znaczny spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej oraz zredukowana o ponad połowę liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych, jak również dostrzegalna redukcja odsetka dzieci, których opiekunowie zostali objęci zasiłkami rodzinnymi.

Tabela 8. Sytuacja materialna mieszkańców Strefy Przybrzeżnej (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2016	2020	Zmiana
Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej (%)	10,2	6,2	-4,0 pp.
Przyznane dodatki mieszkaniowe na 1000 mieszkańców	75,0	37,0	-50,7%
Dzieci objęte zasiłkiem rodzinnym (%)	32,8	27,5	-5,3 pp.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

Poprawę sytuacji materialnej potwierdzają opinie mieszkańców zebrane w trakcie badań (Załącznik 2). Aż 36% respondentów określiło swoją sytuację materialną jako dobrą lub bardzo dobrą, natomiast 13% - jako złą, zaś 1% – jako bardzo złą. Bardziej optymistyczna okazała się badana młodzież, która w 73% przypadków określiła swą sytuację materialną jako dobrą lub bardzo dobrą (Załącznik 3).

Aktywność obywatelska

Wysoka aktywność zawodowa mieszkańców Strefy Przybrzeżnej sprzyja umocnieniu różnych form aktywności obywatelskiej. [19] Na uwagę zasługuje tu zwłaszcza wyraźne poszerzenie skali działań organizacji pozarządowych. Realizują one coraz ambitniejszy katalog zadań publicznych, których budżet w ostatnich kilku latach wzrósł o prawie 75%. Niestety, spada poziom kulturalnego zaangażowania mieszkańców oraz (w mniejszym stopniu) poziom ich czytelnictwa. Może być to po części efektem pandemii SARS-CoV-2 oraz zmian form spędzania czasu wolnego.

Tabela 9. Aktywność obywatelska w Strefie Przybrzeżnej (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2015	2020	Zmiana
Dotacje do zadań publicznych realizowanych przez sektor NGO (zł)	1 339 936	2 321 544	73,3%
Czytelnicy bibliotek na 1 tys. mieszkańców	126	96	-23,2%
Uczestnicy zajęć w ośrodkach kultury na 10 tys. mieszkańców	188	127	-32,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

2.1.5. Wybrane aspekty lokalnej aktywności gospodarczej

Większą w ostatnich latach aktywność gospodarczą odzwierciedla rosnąca liczba firm, zwłaszcza mikroprzedsiębiorstw. Widoczny jest coraz korzystniejszy, dodatni bilans zmian w rejestrze podmiotów gospodarczych (Tabela 8). Analizując sektory, widać, że najbardziej znaczący przyrost liczby firm nastąpił w budownictwie, działalności profesjonalnej, sektorze zdrowotnym i pozostałych usługach.

19 Warto pamiętać że po 2. Wojnie Światowej nastąpiła głęboka zmiana struktury społecznej tego obszaru związana z dużymi ruchami ludności. Strefa Przybrzeżna (tak jak niemal cała północna i zachodnia Polska) zaczęła wówczas budować swoją nową tożsamość. Proces ten nie jest dokończony, stanowiąc wciąż poważne wyzwanie dla lokalnej społeczności.

Tabela 10. Aktywność gospodarcza w Strefie Przybrzeżnej (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2016	2021	Zmiana
Podmioty gospodarcze w REGON (2016-2020)	5 869	6 267	6,8%
Bilans rejestracji / wyrejestrowań w/z REGON (2016-2020)	35	182	420,0%
Liczba podmiotów zatrudniających 1-9 osób (2016-2020)	5 678	6 106	7,5%
Liczba podmiotów zatrudniających 10-49 osób (2016-2020)	150	128	-14,7%
Liczba podmiotów gospodarczych: budownictwo	534	775	45,1%
Liczba podmiotów gospodarczych: handel i naprawy	1 059	995	-6,0%
Liczba podmiotów gospodarczych: przetwórstwo przemysłowe	415	403	-2,9%
Liczba podmiotów gospodarczych: pozostałe usługi	287	331	15,3%
Liczba podmiotów gospodarczych: transport i magazynowanie	284	322	13,4%
Liczba podmiotów gospodarczych: działalność profesjonalna	217	252	16,1%
Liczba podmiotów gospodarczych: zdrowie i pomoc społeczna	164	190	15,9%
Liczba przedsiębiorstw rolniczych (2017-2020)	116	95	-18,1%
Hotele, motele, pensjonaty – liczba obiektów całorocznych	19	21	10,5%
Liczba miejsc całorocznych w obiektach hotelowych	1 682	2 637	56,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

Turystyka jest wiodącym sektorem gospodarki dla Strefy Przybrzeżnej. Ruch turystyczny koncentruje się w pasie nadmorskim (głównie w Ustce, Łebie i Rowach). Ma on charakter sezonowy, co potwierdza struktura miejsc i obiektów noclegowych w Strefie Przybrzeżnej[20]. Wielkość bazy noclegowej rosła dynamicznie do roku 2020 (pandemia SARS-CoV-2). Pomimo załamania w latach 2020-21, dostrzegalny jest jednak blisko 60% przyrost liczby całorocznych hotelowych miejsc noclegowych, jak też niewielki wzrost liczby całorocznych obiektów noclegowych w grupie: hotele, motele, pensjonaty.

Głównym produktem turystycznym jest wypoczynek nadmorski w modelu 3S (sun-sea-sand). Dostępne są różne atrakcje przyrodnicze i kulturowe[21] (np. ruchome wydmy, latarnie morskie, wieże widokowe, szlaki piesze i rowerowe, parki rozrywki). Rośnie także znaczenie turystyki aktywnej (np. rowerowej, kajakowej, żeglarskiej i konnej) oraz przyrodniczo-krajoznawczej, uzdrowiskowej i biznesowej.

20 Dane GUS nie obejmują wszystkich obiektów noclegowych. Faktyczna liczba obiektów i miejsc noclegowych (szczególnie sezonowych) jest wyraźnie większa niż wskazują to publicznie dane. Dokładniejsze dane dostępne są jedynie dla obiektów skategoryzowanych, jak hotele, motele, pensjonaty.

21 Strefę Przybrzeżną, obok walorów przyrodniczych, wyróżnia unikalne w kraju dziedzictwo kulturowe. Jego elementem są m.in. liczne budynki o konstrukcji szkieletowej tworzące tzw. „Krainę w Kratę". Zachowały się tu również liczne zabytki kultury materialnej Słowińców. Ich domostwa i przedmioty codziennego użytku można podziwiać m. in. w Muzeum Wsi Słowińskiej w Klukach.

Warto też podkreślić, że w Strefie Przybrzeżnej funkcjonują trzy porty morskie: Łeba, Rowy i Ustka. Porty w Łebie i Ustce cechuje ponadlokalne oddziaływanie, wielofunkcyjność i międzynarodowy status (morskie przejścia graniczne). Port w Rowach jest mniejszy i obsługuje głównie rybołówstwo i przybrzeżny ruch turystyczny. Przed Ustką i Łebą otwierają się nowe długofalowe możliwości w związku z planowanym uruchomieniem serwisowania morskich farm wiatrowych.

2.1.6. Potencjał inwestycyjny gmin

O pozytywnych zmianach poziomu aktywności gospodarczej na Strefie Przybrzeżnej pośrednio świadczy znaczący wzrost dochodów gmin z tytułu udziału w podatkach centralnych (PIT i CIT), a także wzrost strumienia ich dochodów z tytułu podatku od nieruchomości i podatku od czynności cywilno-prawnych (wzrost o prawie 150%).

Tabela 11. Dochody publiczne w Strefie Przybrzeżnej (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2016	2021	Zmiana
Dochody z tytułu podatku od nieruchomości (zł)	38 146 688	44 731 387	17,3%
Dochody z tytułu udziału w PIT (zł)	28 647 381	39 911 931	39,3%
Dochody z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych	2 536 122	6 224 084	145,4%
Dochody z tytułu rolnego i leśnego (zł)	4 672 822	5 182 384	10,9%
Dochody z tytułu udziału w CIT (zł)	991 679	1 770 435	78,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

Lepsza koniunktura gospodarcza przełożyła się na wyraźny wzrost dochodów ogółem gmin Strefy Przybrzeżnej. Niepokoi jednak przeciętny poziom dochodów własnych oraz spadek ich udziału w dochodach ogółem. Silny wzrost wydatków bieżących nie przeszkodził gminom Strefy Przybrzeżnej w wyraźnym zwiększeniu strumienia wydatków majątkowych (głównie inwestycyjnych), które sięgnęły prawie ¼ ogółu wydatków. Odbiło się na zadłużeniu, którego wartość wzrosła o połowę.

Tabela 12. Sytuacja budżetów gmin w Strefie Przybrzeżnej (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2016	2021	Zmiana
Dochody ogółem (zł)	237 621 929	348 246 706	46,6%
Dochody własne w dochodach ogółem (%)	55,1	53,0	-2,1 pp.
Dochody własne na mieszkańca (zł/os.)	2 809	4 123	46,8%
Wydatki ogółem (zł)	212 715 577	356 605 909	67,6%
Wydatki bieżące (zł)	190 782 596	270 485 000	41,8%
Wydatki majątkowe w wydatkach ogółem (%)	10,3	24,2	13,9 pp.
Kwota zadłużenia (zł)	64 031 100	96 051 482	50,0%
Zobowiązania do spłaty na mieszkańca (zł/os)	1 374	2 146	56,2%
Nadwyżka operacyjna netto (zł)	15 628 168	20 615 732	31,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

Patrząc na korzystne zmiany nadwyżki operacyjnej netto (wzrost o ponad 30%), należy pozytywnie ocenić możliwości dalszego inwestowania środków publicznych w rozwój Strefy Przybrzeżnej, w tym zapewnienia wkładu własnego na realizację przedsięwzięć wspieranych środkami zewnętrznymi, głównie z UE.

2.1.7. Narzędzia i ograniczenia we wzmacnianiu lokalnej gospodarki

Jednym z czynników, który może napędzać lokalny rozwój są inwestycje drogowe. Odgrywają one spore znaczenie w wydatkach majątkowych gmin. Wartość nakładów dotyczących dróg lokalnych wrosła w ostatnich latach o ponad 120%. Wynika to m.in. z dużych zaległości w zakresie podstawowej infrastruktury transportowej na tym obszarze.[22]

Tabela 13. Czynniki atrakcyjności gospodarczej Strefy Przybrzeżnej (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2016	2020	Zmiana
Wydatki na drogi w budżecie gmin (%)	6,8	10,4	3,6 pp.
Wydatki na drogi na 1 mieszkańca (zł)	34 939	77 840	122,8%
Powierzchnia gmin objęta obowiązującymi MPZP[23] (%)	20,1	24,3	4,2 pp.
Liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców	3,05	2,23	-26,9%
Liczba mieszkań planowana w nowych budynkach	487	242	-50,3%
Liczba inwestycji na podstawie WZ[24] na 1000 mieszkańców	5,4	4,9	-8,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

Barierami rozwoju aktywności gospodarczej w Strefie Przybrzeżnej mogą być: malejąca liczba oddanych do użytku i planowanych do oddania mieszkań (słaba zachęta do pozostania lub osiedlenia się), a także względnie niski stopień pokrycia terenu miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (utrudnienie realizacji kompleksowych procesów inwestycyjnych). Obserwujemy obecnie także stagnację pod względem liczby uruchamianych inwestycji, co może w przyszłości rzutować na atrakcyjność Strefy Przybrzeżnej.

Powyższe wskazania mocno korespondują z wynikami badania opinii liderów Strefy Przybrzeżnej (patrz: Załącznik 4), którzy akcentują m.in. potrzebę wzmocnienia zewnętrznych powiązań komunikacyjnych, poprawy dostępności mieszkań, a także wsparcia dla rozwoju przedsiębiorczości i budowy marki dla tego obszaru.

22 Inwestycje te są prawdopodobnie jedną z przyczyn, dla których – pomimo wzrostu liczby samochodów – liczba wypadków drogowych w Strefie Przybrzeżnej zmalała o ponad 25% w latach 2016-2021.

23 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

24 Decyzje o warunkach zabudowy.

Specyficznym ograniczeniem dla inwestowania w różne sfery aktywności gospodarczej w Strefie Przybrzeżnej jest znaczna powierzchnia obszarów chronionych[25]. Wymusza to ukierunkowanie działalności przedsiębiorstw na spełnianie wysokich wymogów bezpieczeństwa środowiskowego oraz zachęca do lokowania w Strefie Przybrzeżnej „czystych" technologicznie branż usługowych (dotyczy to także turystyki) lub produkcyjnych.

Regulacyjne, instytucjonalne i promocyjne narzędzia lokalnego wsparcia rozwoju gospodarczego w Strefie Przybrzeżnej mają raczej standardowy charakter.[26]

Na obszarze tym brakuje wspólnej promocji, wspólnych programów wspierania przedsiębiorczości, a także regularnego rozpoznania potrzeb i sytuacji przedsiębiorców. Nie ma też wspólnej bazy i oferty terenów inwestycyjnych, choć większość gmin dysponuje takimi terenami.[27] Poza tym, współpraca między samymi przedsiębiorcami, a także współpraca między samorządem a sektorem prywatnym jest raczej ograniczona.[28]

2.2. Podsumowanie

Procesy depopulacji i starzenia się społeczeństwa w Strefie Przybrzeżnej przyśpieszają. Prognozy demograficzne nie są optymistyczne. Silna jest emigracja osób młodych, których związki z tym obszarem często kończą się już po szkole podstawowej. Kurcząca się populacja młodzieży i młodych dorosłych może zagrozić ekonomicznym podstawom rozwoju Strefy Przybrzeżnej.[29]

Obszar ten cierpi na syndrom peryferyjności, co uwidacznia zwłaszcza ograniczona dostępność transportowa i niewystarczający zasięg szerokopasmowego Internetu.

Wyraźny jest także syndrom sezonowości wiążący się z niestabilnością zatrudnienia i brakiem perspektyw rozwojowych, co wynika przede wszystkim z dominacji sektora turystycznego w gospodarce obszaru.

Korzystna w ostatnich latach sytuacja gospodarcza przełożyła się na poprawę aktywności zawodowej, biznesowej i społecznej mieszkańców Strefy Przybrzeżnej. Znajduje to potwierdzenie w dość dobrej sytuacji finansowej gmin tego obszaru.

---

25 Dotyczy to szczególnie gminy Smołdzino, której obszar w całości jest objęty różnymi formami ochrony przyrody.

26 W ramach prac nad diagnozą przeprowadzono m.in. badanie warunków rozwoju przedsiębiorczości w Strefie Przybrzeżnej. Więcej informacji przedstawia Załącznik 5.

27 Szacuje się, że gminy Strefy Przybrzeżnej dysponują obecnie ponad 450 ha terenów z przeznaczeniem pod inwestycje.

28 Silniejsze są jedynie powiązania w sferze turystyki, gdzie w zakresie promocji i informacji turystycznej działają lokalne organizacje turystyczne.

29 Napływ obywateli Ukrainy w 2022 roku spowodował chwilowy wzrost liczby mieszkańców Strefy Przybrzeżnej. Może to wpłynąć na demograficzny profil obszaru, choć skala i trwałość potencjalnych zmian są teraz niemożliwe do oszacowania.

Nie przekłada się jednak na wzrost ich samodzielności finansowej i nie redukuje silnych obciążeń związanych z bieżącym finansowaniem głównych usług publicznych (w tym edukacji i opieki zdrowotnej). Pozytywnie należy jednak ocenić wyraźny wzrost publicznych wydatków inwestycyjnych i zabezpieczenie możliwości dalszego inwestowania lokalnych środków publicznych w rozwój Strefy Przybrzeżnej.

Kluczowy wpływ na kierunki rozwoju Strefy Przybrzeżnej mają wyjątkowe walory przyrodnicze oraz aspekty związane z ochroną przyrody, w tym z funkcjonowaniem Słowińskiego Parku Narodowego. Dotyczy to m.in. typów aktywności gospodarczej, które powinny się rozwijać na tym obszarze z korzyścią dla lokalnej społeczności i z poszanowaniem zasad zrównoważonego gospodarowania zasobami środowiska.

Strefa Przybrzeżna potrzebuje dywersyfikacji gospodarki, trwałego podniesienia atrakcyjności osiedleńczej i takiego ukształtowania struktury przestrzennej, które uodporni ten obszar na szoki zewnętrzne i pozwoli racjonalnie wykorzystać jego nieprzeciętne zasoby i możliwości. Kluczem do rozwiązania głównych problemów będą stabilne miejsca pracy poza turystyką i rolnictwem oraz paleta zachęt do pozostania / osiedlania się tu przez ludzi młodych i ludzi aktywnych zawodowo, przy pełnym uwzględnieniu potrzeb rosnącej populacji seniorów.

Wydaje się, że dla Strefy Przybrzeżnej otwierają się tzw. okna możliwości związane z odnawialnymi źródłami energii i bezpieczeństwem energetycznym, a także z gospodarką neutralną klimatycznie (m.in. zrównoważona turystyka, wyspecjalizowana działalność portowo-logistyczna i produkcyjna, sektor żywności wysokiej jakości).

3. Wyzwania dla Strefy Przybrzeżnej

3.1. Potencjał

W toku prowadzonych prac analitycznych i warsztatowych zdefiniowano kluczowe ZASOBY[30] oraz PRODUKTY[31] Strefy Przybrzeżnej (patrz: Załącznik 6).

Identyfikacja zasobów nastąpiła na podstawie ich zasięgu oddziaływania, a także unikalności i dotychczasowego stopnia wykorzystania (zagospodarowania). Z kolei identyfikacja oferowanych produktów została przeprowadzona na podstawie obecnie generowanych przez nie korzyści społeczno-gospodarczych, a także perspektyw ich rozwoju.

Wśród zasobów Strefy Przybrzeżnej na pierwszy plan wysuwają się te, które cechują się względnie dużą unikalnością oraz istotnym niewykorzystanym potencjałem:

1. **Walory przyrodnicze (m.in. SPN) i krajobrazowe, w tym lasy, wydmy, klify, plaże;**
2. **Możliwości rozwoju turystyki zrównoważonej / aktywnej / przyrodniczej;**
3. **Dostęp do morza, jeziora przymorskie i rzeki Przymorza;**
4. **Dziedzictwo kulturowe, w tym słowińskie i liczne obiekty zabytkowe**
5. **Możliwości rozwojowe portów w Ustce i Łebie (w tym związane z obsługą morskich farm wiatrowych);**
6. **Warunki sprzyjające rozwojowi sektora OZE.**

Z kolei spośród produktów Strefy Przybrzeżnej warto podkreślić zwłaszcza te, które już oferują wyraźne korzyści, jak też mają możliwość dalszego rozwoju:

1. **Infrastruktura dla turystyki aktywnej (rowery, sporty wodne, konie, paralotnie);**
2. **Zróżnicowana baza noclegowa i gastronomiczna;**
3. **Lokalne produkty i wyroby, w tym kulinarne;**
4. **Parki edukacyjno-rozrywkowe;**
5. **Porty i przystanie rybackie oraz rozwinięty sektor przetwórstwa ryb;**
6. **Specyficzne imprezy kulturalno-rozrywkowe w okresie letnim;**
7. **Szlaki przyrodniczo-dydaktyczne, w tym wieże/punkty widokowe.**

30 **ZASOBY są definiowane jako kapitał bazowy, czyli to, czym dysponuje Strefa Przybrzeżna, i co można wykorzystać jako źródło jej rozwoju, a jednocześnie to, co stanowi jej specyficzne cechy / wyróżniki i jest niezbędne do tworzenia produktów.**

31 **PRODUKTY są definiowane jako to, co powstaje dzięki celowemu wykorzystaniu zasobów przez władze publiczne, mieszkańców, biznes czy organizacje pozarządowe, a więc dobra materialne, usługi, miejsca, organizacje, zdarzenia, idee, które generują korzyści zarówno dla osób i podmiotów żyjących / działających w Strefie Przybrzeżnej, jak i dla tych, którzy korzystają z jej możliwości (np. dochody, podatki, miejsca pracy, oferta turystyczna, wizerunek, usługi publiczne, itd.).**

Podsumowując, w Strefie Przybrzeżnej można mówić o minimum trzech istotnych grupach Zasobów oraz trzech istotnych grupach Produktów (patrz: tabela poniżej).

Tabela 14. Zidentyfikowane kluczowe grupy zasobów i produktów Strefy Przybrzeżnej

Kluczowe ZASOBY (w grupach)	Kluczowe PRODUKTY (w grupach)
1. Unikalna przyroda i dziedzictwo kulturowe Ziemi Słowińskiej jako fundament zrównoważonej turystyki i usług spędzania czasu wolnego.	1. Infrastruktura dedykowana różnym formom turystyki (w tym aktywnej, kwalifikowanej, kulinarnej, przyrodniczej, uzdrowiskowej, rehabilitacyjnej, eventowej, edukacyjnej).
2. Dobre warunki dla rozwoju „czystych" branż gospodarki (skłonnych do rozwoju w warunkach wysokiej jakości środowiska), w tym dla produkcji energii ze źródeł odnawialnych.	2. Specyficzne sektory aktywności gospodarczej, w tym poszerzająca się gama usług portowych, rozwinięty sektor przetwórstwa ryb, rozwijający się sektor produkcji energii ze źródeł odnawialnych.
3. Wielokierunkowe możliwości rozwoju portów w Ustce i Łebie, m.in. w związku z obsługą morskich farm wiatrowych.	3. Lokalne wyroby i usługi, specyficzne dla obszaru – w tym spożywcze czy zdrowotne.

Źródło: opracowanie własne

Warto w tym miejscu podkreślić, że:

1. Znaczna cześć ZASOBÓW ma spore „rezerwy" (możliwości wykorzystania) dla wzmocnienia już funkcjonujących i kreowania nowych PRODUKTÓW w Strefie Przybrzeżnej, w tym takich, które wpisują się w realizację celów polityki rozwoju na poziomie regionu, kraju i UE (m.in. neutralność klimatyczna /zerowy ślad węglowy, energetyka odnawialna, czy ochrona bioróżnorodności);
2. W zakresie turystyki: fundamentem dla PRODUKTÓW są bardzo wartościowe ZASOBY Strefy Przybrzeżnej, które jednak wymagają zrównoważonego podejścia uwzględniającego m.in. kwestie ochrony przyrody i dziedzictwa kulturowego.

3.2. Problemy

W toku prowadzonych prac analitycznych i warsztatowych zdefiniowano kluczowe PROBLEMY[32] Strefy Przybrzeżnej (patrz: Załącznik 7):

1) Uzależnienie lokalnej gospodarki od działalności sezonowej;
2) Względnie niska atrakcyjność zamieszkania dla osób w wieku produkcyjnym;
3) Nie w pełni spożytkowany i zabezpieczony potencjał przyrodniczy.

Dla każdego z ww. problemów kluczowych stworzono podczas warsztatów uproszczone „drzewa problemów", które posłużyły jako wsparcie w formułowaniu wizji i potrzeb (patrz: Tabele 2-4).

Tabela 15. Problem kluczowy nr 1: identyfikacja i hierarchizacja przyczyn

PROBLEM: Uzależnienie lokalnej gospodarki od działalności sezonowej	
PRZYCZYNY	Wykluczenie komunikacyjne (stan infrastruktury dróg i oferty kolejowej) trudności w pozyskaniu wykwalifikowanej kadry małe zainteresowanie inwestycjami
	Ograniczenia klimatyczne i środowiskowe (krótkie lato / sezon turystyczny) sezonowość i mała różnorodność rynku pracy (mało miejsc pracy poza sezonem) niewystarczająca oferta turystyki całorocznej (m.in. krótkoterminowej i weekendowej), w tym bazy noclegowej i atrakcji dodatkowo: słabo rozwinięta branża rękodzieła i rzemiosła
	Ograniczenia w prowadzeniu działalności z uwagi na uwarunkowania środowiskowe

Źródło: opracowanie własne

Tabela 16. Problem kluczowy nr 2: identyfikacja i hierarchizacja przyczyn

PROBLEM: Względnie niska atrakcyjność zamieszkania dla osób w wieku produkcyjnym	
PRZYCZYNY	Niedobór atrakcyjnych miejsc pracy niewielu nowych przedsiębiorców problem z dostępem wykwalifikowanych pracowników ograniczona oferta inwestycyjna sezonowość, oferta turystyczna uzależniona od pogody
	Wykluczenie komunikacyjne i cyfrowe długi czas dojazdu do głównych ośrodków miejskich niedostosowana oferta komunikacyjna słaba infrastruktura drogowa i kolejowa ograniczona dostępność Internetu szerokopasmowego (szybkiego łącza do telepracy)
	Brak tanich mieszkań niewystarczająca zdolność kredytowa (zwłaszcza młodych ludzi) niska dostępność gruntów pod inwestycje mieszkaniowe

Źródło: opracowanie własne

32 Niekorzystne zjawiska i procesy, a także bariery rozwoju i niewykorzystane możliwości specyficzne dla Strefy Przybrzeżnej.

Tabela 17. Problem kluczowy nr 3: identyfikacja i hierarchizacja przyczyn

PROBLEM: Nie w pełni spożytkowany i zabezpieczony potencjał przyrodniczy		
PRZYCZYNY	Słabo zagospodarowane, promowane i oznakowane szlaki turystyczne m.in. brak programów finansujących inwestycje w turystyce Liczne formy ochrony przyrody m.in. brak spójności aktów prawnych Brak administracji „z prawdziwego zdarzenia” (zarządzanie)	przekrojowo: słaba merytoryka, niska zdolność profesjonalnego działania odpowiednich podmiotów

Źródło: opracowanie własne

Choć problemy kluczowe dotyczyły różnych obszarów, to ich przyczyny często są wspólne (zbieżne), czego dobrym przykładem są m.in. specyficzne rygory ochronne, a także niska jakość usług publicznych (np. transport zbiorowy), czy też sezonowość i płytkość rynku pracy. Można wiec stwierdzić, że niektóre przyczyny generują konsekwencje (problemy) w kilku obszarach. Powinno to pomóc w dobrym ukierunkowaniu (skoncentrowaniu) strategicznych celów rozwojowych.

Należy przy tym zwrócić uwagę na kilka dodatkowych kwestii:

1. Jedną z przyczyn silnej sezonowości może być krótkowzroczność działań firm.
2. Z punktu widzenia atrakcyjności zamieszkania istotny może być brak dostępu do dobrej jakości usług zdrowotnych, zwłaszcza w okresie letnim.
3. Aby myśleć o budowie trwałej atrakcyjności zamieszkania warto redukować obawy / niechęć lokalnych przedsiębiorców wobec inwestorów zewnętrznych.
4. Nadmierna antropopresja na obszarze SPN wynika w dużej mierze z nieoptymalnego ukierunkowania ruchu turystycznego. Jego uporządkowanie, w połączeniu z zabezpieczeniem potrzeb przyrodniczych, jest możliwe m.in. dzięki wytyczeniu szlaków turystycznych z udziałem społeczności lokalnej.

3.3. Potrzeby

Wyniki badań mieszkańców (Załącznik 2), młodzieży (Załącznik 3) oraz liderów lokalnych (Załącznik 4), wskazują z jednej strony na dość zróżnicowany stosunek tych grup do atrakcyjności Strefy Przybrzeżnej, zaś z drugiej identyfikują wiele podzielanych przez te grupy poglądów co do atutów i deficytów tego obszaru, a także co do pilnej konieczności realizacji określonych typów przedsięwzięć.

Tabela 18. Synteza wyników badań społecznych przeprowadzonych dla Strefy Przybrzeżnej

<table>
<tr><td>
STREFA PRZYBRZEŻNA</td><td>
MŁODZIEŻ</td><td>
MIESZKAŃCY</td><td>
LIDERZY</td></tr>
<tr><td>MIEJSCE DO ŻYCIA</td><td>60%
22% </td><td>70%
19% </td><td>90%
6% </td></tr>
<tr><td rowspan="2">
KLUCZOWE ATUTY</td><td colspan="3">
JAKOŚĆ ŚRODOWISKA
ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA
WIĘZI I TRADYCJE RODZINNE </td></tr>
<tr><td colspan="2">
RELACJE MIĘDZYLUDZKIE
BEZPIECZEŃSTWO</td><td>JAKOŚĆ
PRZESTRZENI PUBLICZNYCH
JAKOŚĆ
DZIAŁANIA JST </td></tr>
<tr><td rowspan="3">
KLUCZOWE DEFICYTY</td><td colspan="3">
RYNEK PRACY (ZAROBKI)
DOSTĘPNOŚĆ I CENY MIESZKAŃ
TRANSPORT ZBIOROWY </td></tr>
<tr><td rowspan="2">SKOMUNIKOWANIE OBSZARU</td><td colspan="2">
OFERTA
USŁUG ZDROWOTNYCH</td></tr>
<tr><td>OFERTA
KULTURALNO-ROZRYWKOWA</td><td>OFERTA
EDUKACJI I KSZTAŁCENIA</td></tr>
<tr><td rowspan="2">
PILNE POTRZEBY</td><td colspan="3">
POWIĄZANIA TRANSPORTOWE
NOWE MIEJSCA PRACY </td></tr>
<tr><td>WSPARCIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI</td><td>LEPSZA OPIEKA ZDROWOTNA</td><td>WZROST DOSTĘPNOŚCI MIESZKAŃ</td></tr>
</table>

Źródło: opracowanie własne

Nawiązując do na wyników ww. badań i wniosków z wcześniejszych prac analitycznych, w trybie warsztatowym sformułowano trzy odmienne, ale jednocześnie uzupełniające się typy i warianty wizji Strefy Przybrzeżnej w 2035 roku.

Tabela 19. Typy i warianty wizji Strefy Przybrzeżnej 2035

TYP WIZJI	WARIANTY (opis)

WZORZEC UNESCO	>>> Zielona, czysta ekologiczna kraina. Kraina zielonej energii (OZE, farmy wiatrowe).
	>>> Równowaga między przyrodą a rozwojem gospodarki. Są perspektywy rozwoju. Brak wykluczenia różnych grup społecznych.
	>>> Ekologiczna, atrakcyjna turystycznie, prężnie rozwijająca się gospodarczo, z aktywnymi społecznie mieszkańcami.
	>>> Miejsce wkomponowane w środowisko naturalne. Dobra infrastruktura techniczna. Wysoki poziom usług społecznych.
	>>> Porozumienie między przyrodą a człowiekiem. Możliwości wyboru. Możliwości rozwoju. Dostępność miejsc mieszkaniowych.

SIELANKOWY ZAKĄTEK	>>> Cisza, spokój. Wybór, możliwość doboru miejsca do osobowości. Przejrzystość informacji, stabilność i poczucie bezpieczeństwa.
	>>> Bezpiecznie, spokojnie, trochę monotonnie. Dobre miejsce do życia dla pewnej grupy wiekowej. Dostęp do kultury, edukacji i służby zdrowia.
	>>> Nauczyliśmy się żyć zgodnie (współpraca). Problemy rozwiązujemy dla dobra nas wszystkich.

SZWAJCARSKI ZEGAREK	>>> Obszar atrakcyjny dla ludzi poszukujących pracy, aktywnego odpoczynku, ale też dla „srebrnowłosych", którzy szukają kontaktu z naturą.
	>>> Uporządkowana urbanizacja. Brak problemów z komunikacją i ściekami. Bogata oferta i duża liczba miejsc noclegowych. Większa liczba mieszkań.
	>>> Pełna cyfryzacja usług publicznych i integracja wszystkich systemów. Wyeliminowany nadmierny ruch turystyczny degradujący przyrodę.
	>>> Strefa jest dobrze zorganizowana, komunikacja na wysokim poziomie (dobre drogi, ścieżki rowerowe, bogata oferta przewoźników).
	>>> Rozwinięta infrastruktura drogowa i kolejowa. Szybki dojazd do dużych ośrodków miejskich.

Źródło: opracowanie własne

W przypadku każdego z wariantów wizji dostrzegalna jest potrzeba uporządkowania stanu i harmonizacji rozwoju Strefy Przybrzeżnej. Dotyczy to m.in. poprawy relacji między sferami: środowiskową, gospodarczą i społeczną, a także usprawnień w świadczeniu usług (np. transport, gospodarka wodna, mieszkania, e-usługi), czy wreszcie lepszego współdziałania instytucji publicznych na rzecz tworzenia i poprawy stanu różnych dóbr wspólnych (np. przestrzeni publicznych, jakości wód).

Wychodząc od tak sformułowanych ścieżek rozwojowych, w trybie warsztatowym określono różne zestawy potrzeb rozwojowych Strefy Przybrzeżnej w horyzoncie 2035 roku. Zestawy te cechują się odmienną perspektywą (rozłożeniem akcentów).

Tabela 20. Różne podejścia w określaniu potrzeb rozwojowych Strefy Przybrzeżnej

Potrzeby z perspektywy ARCHITEKTA STRATEGII (podejście systemowe i selektywne)	
A	**tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego z poszanowaniem przyrody**
B	**spójna strategia – dobrze opracowana, realna w realizacji**
C	**produkt lokalny i dekalog turysty**
D	**podniesienie poziomu edukacji, aby uzyskać lepsze kompetencje**
E	**tworzenie produktów turystycznych pod określonego turystę**
Potrzeby z perspektywy STRZELCA WYBOROWEGO (podejście zadaniowe / proaktywne)	
A	**źródła finansowania**
B	**rozwój branży OZE i morskiej energetyki wiatrowej**
C	**dostępność transportowa, rozwój usług zdrowotnych**
D	**dostępne mieszkania, wzajemna współpraca, oferta inwestycyjna, wspólna promocja regionu, zahamowanie spadku liczby mieszkańców, napływ ludzi w wieku produkcyjnym**
E	**lepsza oferta kulturalno-oświatowa**
Potrzeby z perspektywy REFLEKSYJNEGO PRAKTYKA (podejście długofalowe / wrażliwe)	
A	**dialog pomiędzy instytucjami, infrastruktura wodno-kanalizacyjna**
B	**infrastruktura komunikacyjna (portowa, drogowa, kolejowa)**
C	**transport zbiorowy, dopasowany do potrzeb**
D	**dostęp do opieki zdrowotnej**
E	**zielona energia, dostęp do edukacji (żłobki, przedszkola) na wysokim poziomie F cyfryzacja (dostęp do Internetu), infrastruktura sportowa**
G	**oferta kulturalna dla każdego mieszkańca**

Źródło: opracowanie własne

Choć ww. podejścia do definiowania potrzeb rozwojowych są odmienne, to jednak mają one znaczącą część wspólną (np. jakość środowiska, usługi publiczne, warunki życia, nowoczesna turystyka), a także są względem siebie komplementarne (brak sprzeczności). Będzie to sprzyjać partnerskiemu uzgodnieniu strategicznych celów rozwojowych.

Być może za słabo wybrzmiała tu potrzeba stabilizacji otoczenia regulacyjnego (w pełni zewnętrzna), która może być istotnym czynnikiem sukcesu w realizacji proponowanych wyżej wizji i potrzeb rozwojowych dla Strefy Przybrzeżnej.

3.4. Rysujące się wyzwania

Biorąc pod uwagę:

1) **najważniejsze ZASOBY oraz PRODUKTY Strefy Przybrzeżnej (patrz: punkt 3.1);**
2) **wstępnie określone PROBLEMY kluczowe Strefy Przybrzeżnej oraz ich ważniejsze przyczyny (patrz: punkt 3.2);**
3) **zarysowane wstępnie możliwe WIZJE (kierunki) rozwoju Strefy Przybrzeżnej do roku 2035 oraz towarzyszące im POTRZEBY (patrz: punkt 3.3).**

poniżej wskazano WYZWANIA stojące przed Strefą Przybrzeżną.

WYZWANIE 1. Transformacja profilu turystycznego.
rozwój turystyki zrównoważonej, całorocznej, przyjaznej środowisku, zdrowotnej, aktywnej; oparcie oferty turystycznej na walorach przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych i uzdrowiskowych, a także na lokalnych produktach

WYZWANIE 2. Budowanie odporności i neutralności klimatycznej.
redukcja presji człowieka na obszary chronione, ograniczenie emisji zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych, wzmacnianie bioróżnorodności, budowa lokalnych wspólnot energetycznych opartych na OZE, upowszechnianie rozwiązań cyrkularnych w działalności gospodarczej oraz w sektorze publicznym i obywatelskim

WYZWANIE 3. Odblokowanie lokalnego potencjału gospodarczego i społecznego.
wzrost aktywności w nie-turystycznych sektorach lokalnej gospodarki (np. rolno-spożywczy, portowo-logistyczny, energetyczny), pobudzenie działań organizacji obywatelskich

WYZWANIE 4. Przełamanie transportowej bariery rozwoju.
poprawa dostępności obszaru, zwiększenie spójności lokalnej sieci transportowej, upowszechnienie niskoemisyjnych środków transportu i poprawa konkurencyjności transportu zbiorowego

Wyzwania te mają charakter wywoławczy, wstępny i nie stanowią zbioru pełnego, zamkniętego i hierarchicznego. Będą one jednym z ważnych punktów odniesienia w pracach nad formułowaniem celów strategicznych, kierunków działań oraz zasad współpracy dla Strefy Przybrzeżnej w horyzoncie 2035 roku.

Spis rycin i tabel

Ryc. 1. Metody, narzędzia i techniki wykorzystane w tworzeniu Raportu diagnostycznego 10

Ryc. 2. Położenie obszaru Partnerstwa Strefa Przybrzeżna 11

Ryc. 3. Strefa Przybrzeżna: podział administracyjny i ranga miast na tle regionu 14

Ryc. 4. Prognozowana sytuacja demograficzna Strefy Przybrzeżnej na tle kraju 18

Ryc. 5. Klasy pokrycia terenu w Strefie Przybrzeżnej 19

Ryc. 6. Formy ochrony przyrody na obszarze Strefy Przybrzeżnej 19

Ryc. 7. Układ sieci transportowej w Strefie Przybrzeżnej 20

Ryc. 8. Podstawowe elementy infrastruktury energetycznej w Strefie Przybrzeżnej 22

Tabela 1. Funkcje wiodące gmin Strefy Przybrzeżnej 14

Tabela 2. Wyspecjalizowane instytucje publiczne oddziałujące na Strefę Przybrzeżną 16

Tabela 3. Profil demograficzny mieszkańców obszaru Strefy Przybrzeżnej (wybrane wskaźniki) 17

Tabela 4. Sytuacja Strefy Przybrzeżnej w obszarze edukacji (wybrane wskaźniki) 23

Tabela 5. Sytuacja Strefy Przybrzeżnej w obszarze zdrowia (wybrane wskaźniki) 23

Tabela 6. Sytuacja Strefy Przybrzeżnej w obszarze środowiska (wybrane wskaźniki) 24

Tabela 7. Sytuacja Strefy Przybrzeżnej w obszarze rynku pracy (wybrane wskaźniki) 25

Tabela 8. Sytuacja materialna mieszkańców Strefy Przybrzeżnej (wybrane wskaźniki) 26

Tabela 9. Aktywność obywatelska w Strefie Przybrzeżnej (wybrane wskaźniki) 26

Tabela 10. Aktywność gospodarcza w Strefie Przybrzeżnej (wybrane wskaźniki) 27

Tabela 11. Dochody publiczne w Strefie Przybrzeżnej (wybrane wskaźniki) 28

Tabela 12. Sytuacja budżetów gmin w Strefie Przybrzeżnej (wybrane wskaźniki) 28

Tabela 13. Czynniki atrakcyjności gospodarczej Strefy Przybrzeżnej (wybrane wskaźniki) 29

Tabela 14. Zidentyfikowane kluczowe grupy zasobów i produktów Strefy Przybrzeżnej 33

Tabela 15. Problem kluczowy nr 1: identyfikacja i hierarchizacja przyczyn 34

Tabela 16. Problem kluczowy nr 2: identyfikacja i hierarchizacja przyczyn 34

Tabela 17. Problem kluczowy nr 3: identyfikacja i hierarchizacja przyczyn 35

Tabela 18. Synteza wyników badań społecznych przeprowadzonych dla Strefy Przybrzeżnej 36

Tabela 19. Typy i warianty wizji Strefy Przybrzeżnej 2035 37

Tabela 20. Różne podejścia w określaniu potrzeb rozwojowych Strefy Przybrzeżnej 38

Wykaz załączników

Załącznik 1. **Uproszczony model powiązań funkcjonalnych w Strefy Przybrzeżnej (synteza).**

Załącznik 2. **Badanie opinii mieszkańców Strefy Przybrzeżnej (synteza).**

Załącznik 3. **Badanie opinii młodzieży Strefy Przybrzeżnej (synteza).**

Załącznik 4. **Badanie opinii liderów lokalnych Strefy Przybrzeżnej (synteza).**

Załącznik 5. **Warunki rozwoju przedsiębiorczości w Strefie Przybrzeżnej (synteza).**

Załącznik 6. **Warsztat diagnostyczny 1 dla Strefy Przybrzeżnej (raport).**

Załącznik 7. **Warsztat diagnostyczny 2 dla Strefy Przybrzeżnej (raport).**
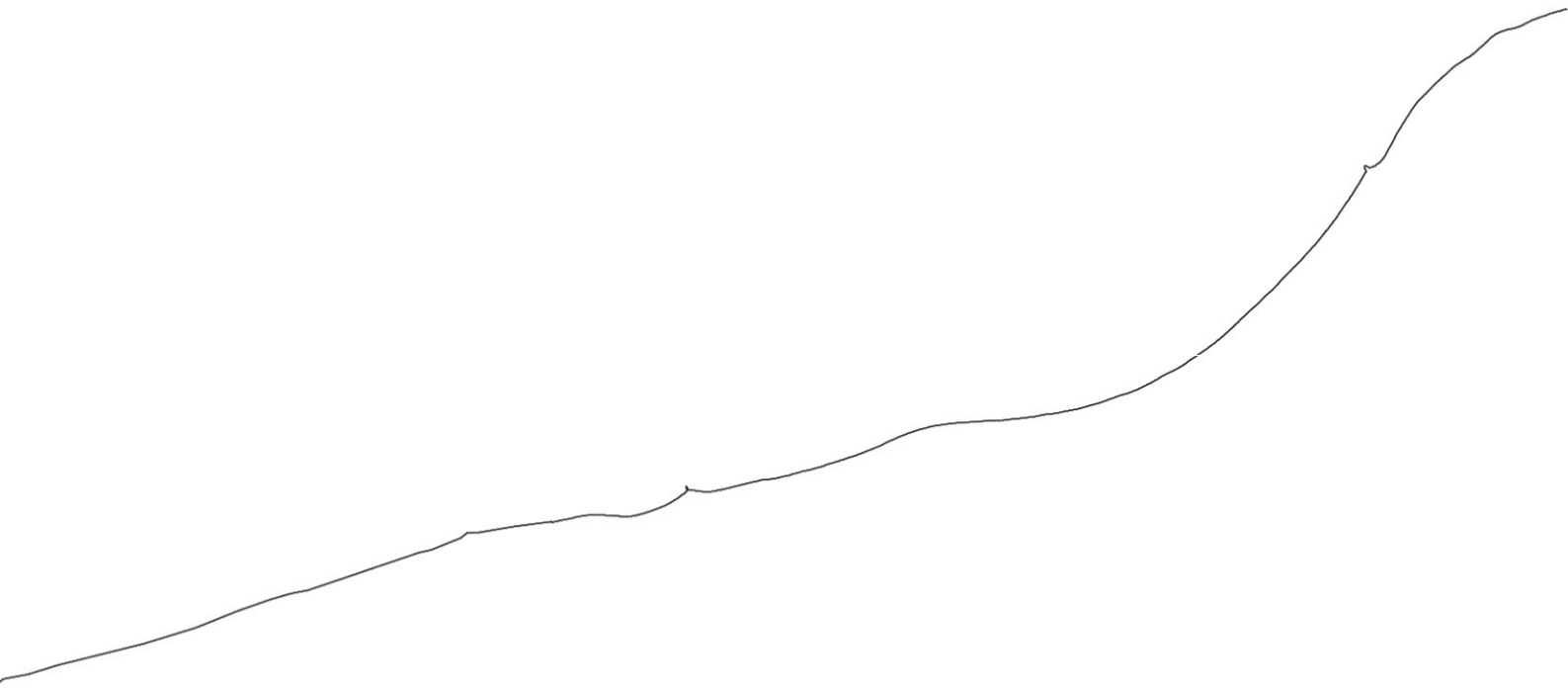
UWAGA:
wyżej wymienione załączniki zostały zebrane w osobnym dokumencie pomocniczym, który stanowi integralną część niniejszego Raportu.